

**EKONOMSKA PLATFORMA
STRANKE ZA BOSNU I HERCEGOVINU**

Sarajevo, avgust 2006. godine

SADRŽAJ

• Ekonomija BiH – deset godina implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma	3
• Ekonomski i socijalno razvijena BiH u Evropskoj uniji – programska orijentacija Stranke za Bosnu i Hercegovinu.....	9
• Jedinstveni ekonomski prostor u Bosni i Hercegovini	10
• Zapošljavanje i bolji kvalitet življenja – prioritet SBiH	11
• Makroekonomska stabilnost – važna za ekonomski rast	12
• Strukturne reforme neophodne za izgradnju efikasne tržišne ekonomije i povećanje ekonomskog blagostanja	13
• Privatizacija – ključ (ne)uspješnosti bosanskohercegovačke ekonomije	14
• Moderno bh-društvo sa evropskim vrijednostima, ciljevima i principima	16
• Regionalizacija BiH na univerzalnim ekonomskim principima	17
• Sarajevska ekonomska makroregija	19
• Ekonomska regija Centralna BiH	22
• Ekonomska regija Sjeveroistočna BiH	26
• Ekonomska regija Sjeverozapadna BiH	28
• Ekonomska regija Hercegovina	33

EKONOMIJA BiH – DESET GODINA IMPLEMENTACIJE DEJTONSKOG MIROVNOG SPORAZUMA

U vrijeme naglašene orijentacije ka integraciji i jačanju unutrašnjeg tržišta u većem dijelu Evrope u drugoj polovini 80-tih i početkom 90-tih godina XX vijeka, regiju jugoistoka Evrope, a posebno prostor Jugoslavije, obilježili su dezintegracioni procesi i masovna ratna razaranja. U centru tih zbivanja našla se i BiH čije najmasovnije četverogodišnje razaranja počinje sa raspadom Jugoslavije i priznavanjem samostalnosti njenih republika. Potpisivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma (DMS) BiH je "dočekala" sa $\frac{1}{4}$ stanovništva i $\frac{3}{4}$ ekonomskog potencijala manje nego 1991. godine. Ukupne ratne štete bile su procijenjene na 50-70 mld \$, što ilustruje i ogromne razmjere zadatka obnove ratom razrušene BiH. Ovakav kolaps u Evropi nije bio zabilježen od kraja Drugog svjetskog rata.

Dejtonski mirovni sporazum stvorio je okvir za novu strukturu vlasti u BiH i angažman međunarodne zajednice sa ciljem podrške implementaciji mirovnog sporazuma i realizaciji programa obnove i ekonomskih reformi. Kao što je poznato, uspostavljen je OHR sa širokim ovlaštenjima i u zakonodavnom procesu u BiH, u skladu sa obavezama realizacije zaključaka Vijeća za implementaciju mira. Odmah nakon potpisivanja DMS, BiH postaje članicom Međunarodnog monetarnog fonda (IMF) čime su otvorena vrata za članstvo u Svjetskoj banci (WB) i njenoj grupaciji. Od početka svog angažmana, IMF igra ključnu ulogu u kreiranju i ocjenjivanju ekonomske politike u BiH. Svjetska banka, Evropska komisija, OHR i drugi prate status BiH u IMF, za koje definišu mjere u oblastima monetarne i fiskalne politike, strukturne i spoljne mjere.

Ogromne ratne štete, milion raseljenih i 1,2 miliona izbjeglica, 90 % nezaposlenog stanovništva, postavile su pred BiH trostruki izazov: obnova ratom uništene ekonomije, razvoj nove upravne strukture i institucija za ekonomsko upravljanje i reforme u pravcu tržišne ekonomije. Ovo je ujedno bila i podloga za angažman međunarodne zajednice u BiH koja je u samo prve tri godine poslije rata angažovala oko

4,5 mld \$ u BiH. Uz obnovu, prioritetni angažman međunarodne zajednice bio je stvaranje mogućnosti zapošljavanja i zahtjevi spoljnog finansiranja. Sa ovako značajnim prisustvom ino-pomoći, BiH je uspjela ostvariti izvanredno visoke stope ekonomskog rasta – prosječno godišnje od oko 30 %, prepoloviti nezaposlenost, obnoviti osnovnu infrastrukturu i udvostručiti proizvodnju. Fiskalno upravljanje, strogi monetarni aranžman i značajne budžetske podrške od strane međunarodne zajednice, omogućili su visoke nivoe uvoza, javne potrošnje, javnih investicija i javnih rashoda. Rezultat svega toga je da današnji GDP u BiH iznosi oko 60 % predratnog nivoa a procjene govore da, ukoliko se nastave ovakvi ekonomski trendovi i dinamika rasta, predratni nivo GDP bi se mogao ostvariti tek 2015. godine.

Šta nam govore dalja obilježja rasta? Prosječne stope rasta od oko 5 % godišnje od 2000. godine do danas pokazuju da u BiH nisu iskorišteni značajni inputi ino-sredstava iz perioda obnove i da BiH nije generirala domaći razvoj. Nisu mobilisani unutrašnji izazovi rasta, posebno privatnog sektora niti su zabilježeni značajniji dotoci stranih investicija u BiH ekonomiju. Rezultat toga je izrazito visoka nezaposlenost koja se procjenjuje na blizu 50 % radnosposobnog stanovništva što uzrokuje nizak životni standard i loš kvalitet življenja za većinu stanovništva u BiH. I mada je nezaposlenost jedan od najvažnijih parametara za procjenu siromaštva, ankete pokazuju da 60 % stanovništva koje živi u siromaštvu potiče iz porodica koje imaju najmanje jednog člana zaposlenog. To, kao i drugi indikatori siromaštva upućuje na veliku ranjivost BiH stanovništva na bilo kakav zastoj u ekonomskom rastu koji bi mogao biti posljedica recesije i stagnacije.

Kraći pregled BiH ekonomije – deset godina poslije – nameće nekoliko logičnih pitanja:

1. Zašto su, pored značajnih dotoka ino-sredstava i angažmana međunarodne zajednice, izostali značajniji rezultati u generiranju domaćeg razvoja?
2. Zašto nisu mobilisani unutrašnji izazovi rasta – pokretači nove proizvodnje, zaposlenosti i izvoza?

3. Zašto BiH – deset godina poslije – bilježi skoro polovinu nezaposlenog stanovništva sposobnog za rad?
4. Šta je uzrokom rastućeg učešća sive ekonomije koja bilježi preko 30 % učešća u GDP?
5. Kako se, i pored strogih pravila monetarnog aranžmana, postavlja pitanje finansijske održivosti i kreditne sposobnosti BiH ekonomije?
6. Po koju cijenu se ostvarila fiskalna konsolidacija u BiH koja bilježi 70 % javne potrošnje u GDP ili, 60 % koje se troši samo na finansiranje ogromne administracije?
7. Zašto su izostale adekvatne strukturne promjene i reorganizacija u privatnom sektoru što je uzrokovalo visokih 24 % deficita u GDP?
8. Šta je razlogom odsustva značajnijeg priliva stranih direktnih investicija (FDI) u BH ekonomiju koja po stanovniku bilježi 20 puta manje investicija nego Mađarska i Češka ili 10 puta manje od Hrvatske?
9. Kako to da se u situaciji umjerene zaduženosti, pred BH postavlja pitanje vanjske likvidnosti i kreditne sposobnosti?
10. Nije li očito da, i pored ogromnog angažmana međunarodne zajednice i domaćih vlasti u BH ekonomiji, postoji konstrukciona greška u ekonomskom sistemu BiH?

Zadržimo kratko našu pažnju na ekonomskim aspektima državne strukture BiH uspostavljene DMS.

1. Ekonomski prostor BiH veličine malog tržišta, slabog ekonomskog potencijala, ogromnih ratnih razaranja, fragmentiran je političkom strukturom BiH uspostavljenom sa dva entiteta. Posmatrano sa regionalnog razvojnog aspekta i iz ugla osnovnih kriterija i principa regionalizacije u smislu definisanja regiona kao prostora određenog primarnom ulogom ekonomskih, geografskih, urbanih, industrijskih, prometnih, historijskih, kulturnih i drugih faktora, postojeća regionalna fizionomija BIH pokazuje sve manjkavosti mehanizma na kojima je uspostavljena. Ekonomski izraz postojećeg stanja regija (entiteti-kantoni) u razvojnom smislu jesu depresivni i nerazvijeni regioni što predstavlja obilježje

BiH kao cjeline. Da podsjetim, "depresivni" regioni u smislu neraspologanja pokretačkim aktivnostima za razvoj, a "nerazvijeni" sa obilježjima zaostajanja u razvoju infrastrukture, nerazvijenom mrežom centara razvoja. Koristeći kriterije za ocjenu razvojnih efekata, zadržavanje postojećeg stanja rezultiraće daljem zaostajanju u ekonomskom razvoju, rastu dohotka, zaposlenosti, investicija.

2. Pored složenosti državne strukture BiH koja je i asimetrična, DMS je nadležnosti o pitanjima ključnim za ekonomski i socijalni razvoj i tranziciju u cjelini locirao na niže – entitetske – nivoe vlasti. Tako su npr. industrija, poljoprivreda, transport, prirodni resursi, problematika tržišta rada i socijalni sektor, zdravstvo, obrazovanje i sl. u upravnim nadležnostima organa vlasti koji u duhu DMS djeluju potpuno samostalno i neovisno od države. Rezultat tako koncipiranog sistema teritorijalnog kolektiviteta jeste i odsustvo institucionalizirane koordinacije i subordinacije o ključnim pitanjima razvoja. Ona su prepuštena političkoj volji učesnika u ovom procesu. Samim tim, podložna su i opstrukcijama za koje institucionalni okvir predstavlja sam DMS. Najočitiiji primjeri ovakvih apsurdna jesu angažmani na uspostavljanju jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH, doziranje funkcionisanja državnih institucija mehanizmom alimentiranja državnog budžeta od strane entiteta, dva potpuno različita i sa političkog stanovišta suspektna modela privatizacije, što je rezultiralo sporošću ovog procesa i odsustvom efekata i td.
3. Postojeći ustavni okvir i složena državna struktura nije samo neefikasna već generira i skup državni aparat i administraciju koju finansijski ne bi mogle podnijeti ni mnogo bogatije zemlje. Sa 14 vlada i parlamenata, preko 150 ministara i njihovih kabineta, BiH predstavlja jedinstveni primjer preinstitucionaliziranosti sa odsustvom efekata takvog organizovanja. Da podsjetim, okvir za ovako insitucionaliziranje BiH predstavlja DMS.
4. I pored toga, evidentno je odsustvo institucionaliziranog ekonomskog društva koje treba da djeluje kao posrednik između države i tržišta, što se odrazilo na način i dinamiku provođenja reformi u BiH. Samo zahvaljujući angažmanu međunarodne zajednice, posebno HR, postignuti su rezultati u pogledu ekonomske stabilnosti. Ali, pitanje ekonomske održivosti ovakvog sistema a

posebno "samoodrživosti" se, kao što smo vidjeli, sve više apostrofira u ključnim područjima BH ekonomije.

5. Iz svega ovoga očito je da je ovakav državno-pravni i ekonomski ustroj BiH kočnica svakom značajnijem ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom napretku. Ovaj sistem bez sistema generira sivu ekonomiju, kriminal i korupciju. On posebno apostrofira "problem slijepog putnika" ("free rider problem") što podrazumijeva da će ono što treba uraditi – uraditi neko drugi. Sistem koji ne podrazumijeva odgovornost, subordinaciju, sankcije za neučinjeno, predstavlja zbir autizama – političkih, nacionalnih, entitetskih – zatvorenih sistema koji igraju sami za sebe.

Tako smo se transformirali od socijalističke ekonomije, preko donatorske ekonomije, na čekajuću ekonomiju. Od čekanja, BH - društvo je postalo umorno. Međutim, ovaj problem nije u sistemu kultura niti ekonomije već političkog sistema. Tako je i najznačajnije područje djelovanja – sfera javnosti – fragmentirana. Odatle i pogrešno vjerovanje da ekonomija može reintegrirati BiH. BH ekonomija je samo odraz političkog ustrojstva uspostavljenog DMS.

Ako bi tačnom smatrali tezu da ovako kompleksno državno uređenje BiH samo po sebi nije kočnica demokratizaciji i napretku, postavlja se pitanje zašto nije provedeno. Cijenimo da je konstrukciona greška o kojoj je riječ, razlogom nedovršene implementacije DMS. Ona je i razlogom zabluda koje političko uređenje u BiH svode na redefinisane uloge međunarodne zajednice i pozicije visokog predstavnika. Samo promjena političke konfiguracije u BiH može otvoriti prostor smanjenoj ulozi HR i međunarodne zajednice u funkcionisanju BH društva. Stoga se iluzornim čine pozivi da o našoj budućnosti odlučujemo sami. Za to nam treba mehanizam koji je efikasniji, manje skup, koji eliminiše iz sistema opstrukciju, koji ne prepušta političkoj volji ono što to nije, ukratko, mehanizam koji ima instrumente provođenja.

Ovaj imperativ se posebno apostrofira u "evropskom" kontekstu budućnosti BiH. Dozvolite da Vas podsjetimo na Pakt stabilnosti za jugoistočnu Evropu i njegov

najznačajniji dio – Proces stabilizacije i pridruživanja. Sa krajnjim dometom – Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) – Evropska komisija utvrdila je korake ovog procesa koji su, uz ranije utvrđene "startne uslove" za sve zemlje centralne i istočne Evrope i regionalnu saradnju, podrazumijevali političke i ekonomske reforme. Metod za koji se opredijelila EK bio je "srednji" put – procjena stepena zadovoljenja minimuma kriterija za početak pregovora o SAA. Njegovi elementi bili su Road Map sa 18 uslova i Feasibility Study sa 16 uslova. Pet godina poslije, zahvaljujući ogromnom angažmanu međunarodne zajednice, BiH se nalazi u procesu pregovora o SAA. Da pomenemo da se od zemalja koje su obuhvaćene procesom stabilizacije i pridruživanja BiH nalazi na krajnjem mjestu u rangu svih koraka koje ovaj proces podrazumijeva.

Kako SAA predstavlja prvi ugovorni odnos sa EU, BiH kao ugovorna strana treba preuzeti i obaveze i utvrditi prelazni period njihovog ispunjavanja. Naredni korak – pregovori o pridruživanju EU podrazumijeva ispunjavanje političkih, ekonomskih i kriterija *Acquis* (pravne stečevine EU). To znači inkorporiranje najmanje 100.00 stranica zakonodavstva EU. Pomenimo opasku jednog visokog zvaničnika EK da bi, ukoliko se taj proces bude odvijao dosadašnjim načinom i dinamikom, BiH trebala 500 godina da okonča ovaj proces. Sve to nameće i nekoliko važnih pitanja – jesmo li mi u BiH, sa ovakvom političkom strukturom, ekonomski i institucionalno spremni za pregovore sa EU, da li smo sposobni preuzeti obaveze koje se odnose na dinamiku provođenja reformi i može li uopće BiH – kao ugovorna strana – preuzeti obaveze iz oblasti za koje nema instrumente provođenja?

Očito je da imperativi ekonomskog razvoja i približavanja BiH Evropskoj uniji nameću potrebu novog ustavnog ustrojstva BiH i organizacione strukture sposobne da odgovori zahtjevima koji se nalaze pred BiH.

EKONOMSKI I SOCIJALNO RAZVIJENA BOSNA I HERCEGOVINA U EVROPSKOJ UNIJI – PROGRAMSKA ORIJENTACIJA STRANKE ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Historijska pripadnost BiH evropskom političkom, kulturnom i ekonomskom prostoru nametnula je prioritet integraciju BiH u EU – kao proces pozicioniranja BiH u evropskoj porodici demokratskih zemalja. Stoga SBiH izražava svoje opredjeljenja da dijelimo ciljeve, vrijednosti i principe EU i preuzmemo neophodne aktivnosti kako bi bili spremni preuzeti obaveze koje nosi članstvo u EU. To podrazumijeva i postizanje ekonomskog napretka i rasta zasnovanog na slobodnom tržištu za dobrobit svih građana kao i jačanje socijalne sigurnosti i blagostanja. Kako je EU otvorena za sve evropske države koje poštuju njene vrijednosti i rade na njihovom promoviranju, SBiH izražava spremnost da svoj angažman usmjeri u pravcu:

1. stvaranja stabilnih institucija koje će garantovati demokratiju, pravnu državu, poštovanje ljudskih prava i prava manjina
2. kreiranje funkcionalne tržišne ekonomije koja će biti sposobna izdržati konkurentske pritiske na tržištu EU
3. razvoja sposobnosti preuzimanja obaveza članstva, uključujući i implementaciju ciljeva političke, ekonomske i monetarne unije što ujedno znači usvajanje pravnih stečevina EU (*Acquis*)

Mi smatramo da ovi temeljni principi trebaju biti osnova i domaće politike i angažmana međunarodne zajednice u BiH. To podrazumijeva stabilan makroekonomski ambijent koji podržavaju pouzdane makroekonomske institucije, sveobuhvatnu liberalizaciju cijena i trgovine i stvaranje snažnog privatnog sektora na osnovu stabilnost zakonskog i regulatornog okvira.

Imajući ovo u vidu, SBiH smatra prioritetnim obezbijediti

1. održiv i uravnotežen ekonomski rast koji će generirati zaposlenost
2. jačanje ekonomskih performansi za bržu integraciju u EU
3. uspostaviti BH – vanjske pozicije i međunarodne kreditne sposobnosti

JEDINSTVEN EKONOMSKI PROSTOR U BOSNI I HERCEGOVINI

Dejtonskim mirovnim sporazumom i uključivanjem u Proces stabilizacije i pridruživanja, BiH je preuzela obavezu uspostavljanja vlastitog unutrašnjeg tržišta (jedinственog ekonomskog prostora) po uzoru na unutrašnje tržište EU. Sa pregovorima o SAA i budućim ugovornim aranžmanima sa EU, BiH preuzima i obavezu postepenog integrisanja jedinственog ekonomskog prostora u unutrašnje tržište EU.

Unutrašnje tržište EU u osnovi je današnje strukture ove integracije jer predstavlja najvažniji instrument za postizanje ciljeva kao što su održivi razvoja, visoka zaposlenost i socijalna sigurnost, bolji životni standard i kvalitet življenja i ekonomska i socijalna kohezija. Prepoznajući njegovu važnost, SBiH od svog osnivanja stoji na poziciji HITNE potrebe realizacije osnovnih principa jedinственog ekonomskog prostora u BiH i njegove integracije u unutrašnje tržište EU. To znači slobodu kretanja ljudi, roba, usluga i kapitala kao pokretačke snage integracije ekonomskog prostora BiH i integracije BiH u EU. Mi znamo da poštovanje ovih principa podstiče ekonomske reforme i konkurentnost BH ekonomije, stimuliše investicije i trgovinu i doprinosi makroekonomskoj stabilnosti u BiH. Usklađivanjem zakonodavstva i inkorporiranjem evropskih standarda – kao dio procesa integracije u unutrašnje tržište EU - stvoriće se i pravni okvir za maksimiziranje ekonomskih efekata i neophodna institucionalna infrastruktura.

Mi stojimo na poziciji da jedinствен ekonomski prostor u BiH mora imati

- koherentan sistem legislative
- jedinствен administrativni prostor i
- punu slobodu kretanja ljudi, roba, usluga i kapitala.

Odsustvo navedenog smatramo ključnim razlogom nedovoljnog nivoa ekonomske aktivnosti u BiH, visoke nezaposlenosti, neizgrađenih kapaciteta za izvoz i nedovoljne atraktivnosti za strane investicije. Zato su elementi ekonomskog programa SBiH prije svega usmjereni u pravcu realizacije osnovnih principa jedinственog ekonomskog prostora u BiH i njegove integracije u EU.

ZAPOŠLJAVANJE I BOLJI KVALITET ŽIVLJENJA – PRIORITET SBIH

Najozbiljniji problem sa kojim se BiH suočava jeste nezaposlenost. Statistički podaci upućuju da više od pola miliona ljudi predstavlja samo registriranu nezaposlenost u BiH a procjene govore da 50 % radnosposobnog stanovništva ne radi. Od toga, 2/3 su mlađi od 45 godina starosti a 1/2 njih prvi put traži zaposlenje. Iako stopa zapošljavanja bilježi rast, mnogo značajniji je rast nezaposlenosti u BiH. Prilike za zapošljavanje u formalnom sektoru su limitizirane a fleksibilnost radne snage je mala. Rezultat tog trenda je povećanje prosječne starosti zaposlenih u formalnom sektoru. Svjetska banka procjenjuje da neformalni sektor nosi oko 36 % zaposlenosti za koje se ne plaća penzijsko osiguranje. Poseban problem predstavlja činjenica da 40 % njih čine mlađi od 35 godina.

Imajući u vidu da su osnovna ograničenja tržišta rada i uzroci nezaposlenosti vezani za sporo provođenje ekonomskih reformi, gubitke tržišta i tehnološku zaostalost, nepostojanje jedinstvenog radnog zakonodavstva u BiH, diskriminaciju na tržištu rada, neujednačenost socijalnih davanja nezaposlenima, rigidan sistem plata koji se ne oslanja na tržišne uslove poslovanja, visoki i neujednačeni porezi i doprinosi na plate, usporena i neadekvatna privatizacija, administrativne barijere za razvoj novog biznisa, ..., SBIH posebno preferira unapređenje tržišta rada i zapošljavanja. U tom cilju smatramo posebno važnim i neophodnim:

- usvajanje nacionalne strategije za zapošljavanje
- jačanje poslovnog ambijenta, restrukturiranje preduzeća, privatizacija i rast privatnog poduzetništva
- revidiranje sistema utvrđivanja plata
- reforme socijalne politike prema nezaposlenima u pravcu veće socijalne sigurnosti
- promoviranje specifičnih programa zapošljavanja
- reforma tržišta rada
- poreske olakšice u cilju stimulisanja novog zapošljavanja
- harmonizirati i smanjivati stope poreza i doprinosa na plate

- zakonski urediti isplatu naknada za porodiljsko odsustvo kroz sistem socijalnog osiguranja
- stimulisati veću mobilnost radne snage unutar BiH.

MAKROEKONOSKA STABILNOST – VAŽNA ZA EKONOMSKI RAST

Prepoznajući važnost makroekonomske stabilnosti za ekonomski rast, SBiH čvrsto stoji na poziciji da ključne ekonomske politike (monetarna i fiskalna) moraju biti usmjerene u cilju obezbjeđenja unutrašnje i vanjske ravnoteže. Slijedom potreba da se državi BiH – partneru u pregovorima sa EU – stave na raspolaganje ovlaštenja i instrumenti ekonomske politike koji će omogućiti primjenu konzistentnih mjera, SBiH smatra prioritetnim:

- osigurati nisku inflaciju kroz nastavak aktivnosti Valutnog odbora
- sva ovlaštenja i odgovornosti za monetarnu politiku prenijeti na Centralnu banku
- funkcionisanje bankarske mreže na jedinstvenom prostoru BiH i kontrola komercijalnih banaka u cijeloj BiH mora činiti okosnicu modela bankarske supervizije
- objediniti tržište kapitala u BiH i tako korisiti modalitete ovog mehanizma (emisija državnih hartija od vrijednosti) u cilju rješavanja problema unutrašnjeg duga, investicija, finansiranja budžeta i sl.
- poboljšati fikslnu konsolidaciju i nastaviti reformu fiskalnog sektora
- smanjiti javne rashode i jačati transparentnost i kontrolu javnih rashoda predstavlja ključnu stabilizacionu politiku u BiH u narednom periodu.

Obzirom da je neekonomska fiskalna konkurencija između entiteta direktna prijetnja održivosti postojećih ionako loših ekonomskih pokazatelja u BiH, u cilju obezbjeđenja jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH smatramo prioritetnima:

- unaprijediti sistem indirektnog oporezivanja
- obezbijediti reformu sistema direktnog oporezivanja bez koje fiskalna politika nema perspektivu razvojne politike
- obezbijediti jedinstvenu politiku doprinosa za socijalno osiguranje

STRUKTURNE REFORME NEOPHODNE ZA IZ IZGRADNJU EFIKASNE TRŽIŠNE EKONOMIJE I POVEĆANJE EKONOMSKOG BLAGOSTANJA

SBiH smatra da angažman sa posebnom pažnjom zaslužuju ključne strukturne reforme i to:

- liberalizacija cijena
- politike promocije kompetitivnosti (konkurentnosti)
- reforma finansijskog sektora
- reforma preduzeća (privatizacija i restrukturiranje)
- racionalizacija mreže socijalne zaštite
- reforma vanjskog sektora
- budžetske reforme
- više transparentnosti i bolje upravljanje – reforma vladinih institucija

Imajući u vidu imperativ bržeg restrukturiranja BH ekonomije, mi stojimo na stanovištu da prioriteta područja aktivnosti trebaju biti usmjerena na precese

- privatizacije
- restrukturiranja duga
- razvoja i svojinskog rješavanja ključnih sektora u oblastima telekomunikacija, energije i voda.

PRIVATIZACIJA – KLJUČ (NE)USPJEŠNOSTI BH-EKONOMIJE

Dosadašnji tok privatizacije nije dao očekivane rezultate posebno u podsticanju ekonomskog razvoja i podizanja konkurentnosti BH ekonomije. Mi smatramo da je privatizacija imala više formalan karakter jer se fokusirala na promjenu vlasništva umjesto da bude efikasno sredstvo za ostvarivanje ukupnog procesa tranzicije. To je i ključnim razlogom izostanka očekivanih efekata u generiranju razvoja i zaposlenosti pa su uz privatizaciju rasli i nezaposlenost i "siva ekonomija". Podsjećamo da smo i dosadašnji angažman usmjeravali u pravcu drugačijih zahtjeva vezanih za ovaj proces upozoravajući da su slijedeća obilježja procesa privatizacije ujedno i njegova ključna ograničenja:

1. Neadekvatan koncept privatizacije koji i u oblastima i sektorima u kojima je doveo do promjene vlasništva nije rezultirao postprivatizacijskim restrukturiranjem;
2. Koncept entitetske privatizacije i decentralizacija ovog procesa u FBiH (10 kantonalnih i Agencija za privatizaciju FBiH) obilježen je odsustvom potrebne subordinacije, jedinstvene politike, kriterija, racionalizacije;
3. Nepovoljan ukupni ekonomski i politički ambijent za investiranje sa visokim rizicima ulaganja u BiH iz slijedećih razloga:
 - pravna nesigurnost (neadekvatna i nepotpuna zakonska rješenja, sporost u rješavanju sudskih sporova, nedefinisano radno zakonodavstvo, neusklađenost propisa sa EU direktivama, ...)
 - socijalne tenzije i odsustvo jedinstvene socijalne politike
 - odsustvo razvojne dimenzije u fiskalnom sektoru
 - podijeljenost ekonomskog prostora
 - neefikasna i skupa državna struktura.
4. Odsustvo reformi ključnih za proces privatizacije – restrukturiranje preduzeća, reforme tržišta rada i socijalnog sektora;
5. Nekonkurentnost privatizacijskih ponuda – uzrokovana kako postratnim stanjem u BiH ekonomiji tako i padom interesa za privatizaciju od strane potencijalnih stranih investitora.

Sve ovo bilo je razlogom sporosti (samo u 2005. godini APFBiH planirala je objaviti tendere za prodaju 15 državnih preduzeća, objavljeno je 6 tendera a privatizirano samo jedno preduzeće – ostali tenderi bili neuspješni), izostanka ekonomskih efekata (samo su 4 privatizirana preduzeća bilježila novu zaposlenost) i nepoštovanja ugovornih obaveza (samo kod 14,6 % ugovora su izvršene sve ugovorne obaveze).

SBiH smatra da u nastavku ovog procesa posebnu pažnju treba usmjeriti na:

- kontrolu ugovora povodom privatizacije
- kvalitetno poboljšanje privatnog kapitala u komercijalnom sektoru
- izgradnju novog institucionalnog okvira za provođenje privatizacije i restrukturiranja preduzeća
- projektni pristup privatizaciji preduzeća
- HITNO profilirati javni interes – posebno važan za dva ključna razvojna sektora u BiH – energiju i telekomunikacije. Energetski potencijal BiH kao i angažman na stvaranju Jedinstvenog tržišta električne energije u BiH i regiji jugoistočne Evrope, nameću potrebu jedinstvenog pristupa ukupnoj transformaciji ovog sektora uključujući posebno vlasničku transformaciju i privatizaciju. Mi želimo upozoriti da ukoliko izostane definisanje bosanskohercegovačkog interesa i ukoliko se ne obezbijede instrumenti zaštite opšteg javnog interesa u ovim oblastima, jedinstven pristup i jasni prioriteti, biće to propuštena rijetka razvojna šansa za BiH.
- obezbijediti institucionalni okvir za partnerstvo države i privatnog sektora
- posebnu pažnju kod infrastrukturnog sektora posvetiti prirodnim bogatstvima, odnosno javnim dobrima od opšteg društvenog interesa u smislu opredjeljenja šta ustupati putem koncesionih ugovora a šta privatizirati
- voditi računa o inkorporiranju okolinske tranzicije u proces privatizacije
- izgraditi novi institucionalni okvir za privatizaciju po posebnim zakonima za pojedine sektore i veće kompanije koji bi omogućio i preciziranje personalne odgovornosti za efekte privatizacije.

MODERNO BH-DRUŠTVO SA EVROPSKIM VRIJEDNOSTIMA, CILJEVIMA I PRINCIPIMA

SBiH – preferirajući evropski put smatra posebno važnim moderniziranje BH društva. Imajući u vidu osnovna društvena obilježja tranzicije u kojoj se nalazimo i potreba ekonomskih i socijalnih reformi u narednom periodu, smatramo posebno važnim usmjeriti angažman na:

- smanjivanje i eliminisanje korupcije, privrednog i drugih oblika kriminala kroz uspostavljanje odgovarajućih institucija i mehanizama, harmonizaciju legislative i kontrole
- reformu i implementaciju reformi obrazovanja sa njegovim pozicioniranjem kao vrhunskog prioriteta u BiH
- jačanje radne i socijalne politike
- poboljšanje sistema socijalne zaštite sa posebnom pažnjom u davanju novog značaja jačanju fondova penzijskog i invalidskog osiguranja što uključuje obezbjeđivanje redovnih uplata doprinosa na plate, prihode zaposlenih u međunarodnim organizacijama i institucijama i naplata zaostalih doprinosa
- integrisanje gender pitanja – ravnopravnosti spolova – u sve oblasti društveno-ekonomske aktivnosti u BiH kroz jačanje kapaciteta i razvoja partnerstva između vlada i civilnog društva te posebno poboljšanje situacije sa položajem žena u ruralnim područjima i obrazovanju
- osigurati zaštitu ljudskih prava (političkih, ekonomskih i socijalnih) i posebno prava manjina
- obezbijediti razvoj lokalne samouprave i lokalnih zajednica kroz funkcionalnu dencentralizaciju, fiskalnu decentralizaciju, osiguranje modernog vodstva i profesionalnog, kompetentnog i motiviranog osobolja, unapređenje kvaliteta i ekonomskih usluga, visok stepen građanskog učešća, odgovorno vršenje javih poslova i razvoj međusobne saradnje jedinica lokalne samouprave u BiH i regiji.

REGIONALIZACIJA BiH NA UNIVERZALNIM EKONOMSKIM PRINCIPIMA

Prepoznajući zahtjeve modernog razvoja i značaj regionalne razvojne komponente, SBiH od svog osnivanja zastupa tezu o potrebi drugačije regionalne fizionomije BiH zasnovane na univerzalnim ekonomskim principima – određenim društveno-ekonomskim razvojem i nizom drugih faktora – historijskih, geografskih, privrednih, političkih, geoprometnih, okolinskih i dr. Mi smo naglašavali da regija predstavlja homogen prostor određen primarnom ulogom ekonomskih i društvenih determinanti u prostornom razvoju. Poznato je da svaki prostor ima neke svoje autonomne vrijednosti sa gledišta ljudskih potreba a njihov osnovni značaj leži u tome što im taj prostor omogućava najneposrednije komunikacije u vezi sa izražavanjem i zadovoljavanjem njihovih interesa.

Tako posmatrani, regioni u današnjem svijetu postaju ključni subjekti ekonomskih odnosa i faktori ekonomskog razvoja. Regije se utvrđuju kao relativno zaokružena privredna teritorija koja se oblikuje posebnošću u proizvodnoj orijentaciji, strukturi, specifičnosti unutrašnjih ekonomskih veza i odnosa sa drugim regijama. U njihov sastav ulaze područja koja iz ugla zajedničkih problema i mogućnosti dugoročnog razvoja imaju interesa i potrebe da u okviru takve regije zajednički usmjere svoj razvoj. Tako shvaćene, regije su dinamična kategorija – prostorna komponenta sa određenom ekonomskom i geografskom zaokruženosti koja karakteriše jedan ili više industrijskih centara koji imaju odlučujući interes i značaj u formiranju regionalne strukture.

Mi smo posebno naglašavali potrebu da regionalna fizionimija u BiH bude profilirana u skladu sa slijedećim univerzalnim principima regionalizacije:

- specijalizacije regiona u cilju povećanja ekonomskih efekata
- kompleksnog razvoja regiona koji omogućava da svaki od njih ima svoju fizionomiju i čini povezanu cjelinu
- ekonomski odnosi između regiona koji omogućavaju skladan i uravnotežen razvoj
- obezbjeđivanje najpovoljnijeg korištenja raspoloživih faktora u regionu

- optimalna kombinacija tih faktora
- ekonomska regionalizacija kao osnov za strukturu investicija koja obezbjeđuju dugoročni rast i specijalizaciju regiona sa što većom efikasnosti investicija.

To znači potrebu kreiranja glavnih žarišta razvoja, tačke i linije koje označavaju polove maksimiziranja ekonomskih efekata – dohotka, zaposlenosti, investicija, izvoza – nužnih pretpostavki za kvalitet boljeg življenja. Izbor najpovoljnijeg lokacionog modela kroz regionalne strukture omogućava da tržište djeluje kao najefikasniji alokator razvojnih resursa.

Naša programska orijentacija u ovom pravcu i naša argumentacija, naišla je na razumijevanje i zahvaljujući finansijskoj potpori EU i projektu EBRD – za regionalni ekonomski razvoj u BiH – formirano je 5 razvojnih agencija za regionalni razvoj:

- Sarajevska ekonomska makroregija
- Ekonomska regija Sjeveroistočna BiH
- Ekonomska regija Sjeverozapadna BiH
- Ekonomska regija Centralna BiH
- Ekonomska regija Hercegovina

Dalji angažman SBiH biće usmjeren na podršku ovakvoj regionalnoj fizionimiji BiH i realizaciji razvojnih ciljeva. Ovo posebno iz razloga što je ovakva orijentacija sastavni dio evropske politike ekonomske i socijalne kohezije i podloga za korištenje sredstava strukturnih fondova EU u cilju stimulisanja održivog i uravnoteženog ekonomskog razvoja.

SARAJEVSKA EKONOMSKA MAKROREGIJA

SBiH dijeli viziju makroregije Sarajevo "kao ekonomske regije koja će, putem održivog ekonomskog razvoja, pružiti svojim građanima kvalitetniji i perspektivniji život, i koja će biti primjer dinamične razvojne regije u svim aspektima poslovnog, edukativnog, kulturnog i sportskog života. Makroregija Sarajevo će biti lider u procesu integracije BiH u EU". Mi se identifikujemo sa vrijednostima održivog ekonomskog razvoja, fleksibilne i strukturirane privrede, razvojne ravnoteže u regiji, brige za građane i njihov socijalni status, razvoja regije kao edukativnog i institucionalnog centra, razvoja ljudskih resursa, ekološke osviještenosti i zaštite okoline i poštovanja tradicionalnih, kulturnih i sportskih vrijednosti. U tom smislu izražavamo i spremnost da radimo na realizaciji strateških ciljeva:

1. strukturirane i dinamične privrede
2. razvoja ljudskih resursa
3. primjene politike EU u oblastima prenosa znanja, tehnologije i iskustava, institucionalne izgradnje i ekološke zaštite.

Prioritetna područja našeg angažmana biće usmjerena na slijedeće:

- restrukturiranje privrede
- razvoj sektora proizvodnje
- uspostavljanje mreže saradnje između MSP, univerziteta i naučno-istraživačkih institucija
- podrška privredi putem razvijene putne i komunikacione infrastrukture
- optimalno korištenje šuma
- stvaranje povoljnog poslovnog okruženja
- korištenje prirodnih i ljudskih potencijala u svrhu izgradnje turizma i industrije odmora
- razvoj autohtone poljoprivrede
- razvoj energetske sistema snadbijevanja
- razvoj male privrede
- uspostavljanje efikasnog i dinamičnog tržišta rada

- uspostavljanje komplementarnog, fleksibilnog sistema obrazovanja
- uspostavljanje strukture cjelodnevnog učenja
- uspostavljanje sistema "obrazovanja kroz praktičan rad"
- usklađivanje lokalne privrede i javnog sektora sa EU standardima
- tehnološki modernizirana privreda
- uspostavljanje razvojne ravnoteže unutar regije
- uvođenje i primjena EU ekoloških i okolinskih standarda u svim segmentima privrede i javnog sektora.

U cilju stvaranja kvalitetnijih uslova za intenzivniji privredni razvoj, u narednom periodu smatramo važnim riješiti slijedeća pitanja koja su preduslov ubrzanog privrednog razvoja:

- privatizacija – intenzivirati proces, povećati odgovornost i kontrolu ispunjavanja obaveza, pokrenuti postupak raskida kupoprodajnih ugovora ukoliko preuzete obaveze nisu ispunjene, omogućiti značajniji angažman institucija vlasti u procesu pripreme za privatizaciju
- komunikacije – riješiti pitanja ulaza i izlaza u grad Sarajevo i kvalitetnije veze sa drugim dijelovima BiH (zapadni prilaz, zaobliaznica, ...)
- prirodni resursi – definisati strategiju, način raspolaganja i nadležnosti nivoa vlasti u raspolaganju prirodnim resursima, pojednostaviti proces koncesioniranja
- javne usluge – definisati segmente javnih usluga koje su interes države i zalagati se za kontrolu države u nekim oblastima (npr. vodosnadbijevanje), omogućiti privatnu inicijativu i ulazak privatnog kapitala u segment javnih usluga (npr. transporta), definisati ekonomske cijene i omogućiti poslovanje javnih preduzeća po tržišnim cijenama
- vojna imovina – staviti resurse u funkciju privrednog razvoja, vratiti zemljišne potencijale opštinama i izvršiti privatizaciju vojnih objekata - po segmentima
- namjenska industrija – definisati mjesta i ulogu preduzeća u ovoj inudstriji, uvesti kontrolu raspolaganja imovinom, riješiti pitanja prijeratnih potraživanja i restrukturirati i tržišno orijentisati poslovanje

- imovina iz pasivnog podbilansa privatiziranih preduzeća – zakonski urediti nadležnosti u raspolaganju ovom imovinom, odrediti organe koji će imati obaveze i ovlaštenja vezana za imovinu i potraživanja koja se nalaze van BiH.

Mi stojimo na stanovištu da se intenziviranje privrednog razvoja i rješavanje strateških problema može postići konkretnim mjerama i projektima kao što su:

- industrijske zone
- koncesije
- privatizacija
- turizam
- infrastruktura
- slobodne zone.

Posebno važnim smatramo angažman u stvaranju boljeg ambijenta za biznis i u tom smislu cijenimo važnim slijedeće:

- pojednostaviti procedure osnivanja i zatvaranja preduzeća
- redefinisane Sarajeva kao grada sajmova
- Sarajevo kao kongresni centar
- inovacijski inkubatori
- organizirati non-stop savjetovališta za mala preduzeća
- jačanje domaćih i lokalnih poduzetnika
- Sarajevo – mjesto sa najnižim porezima

Obzirom na naglašenu neujednačenost u privrednom razvoju regije i BiH, cijenimo da bi od posebne važnosti bilo usvajanje državnog zakona kojim bi se omogućio brži razvoj manje razvijenih područja. Kako je prostor BPK Goražde u nepovoljnijem položaju u odnosu na ostala područja regije BiH, zbog čega izostaje interes za strana ulaganja i investicije, S BiH stoji na stanovištu HITNE potrebe preciziranja specijalnog statusa (slobodne zone, distrikta i sl.) po uzoru na slične zone-gradove u svijetu.

Vodeći računa o prioritetima lokalnog razvoja, u narednom periodu mi ćemo se zalagati za realizaciju slijedećih prioritetnih projekata:

- izgradnja tunela kroz Vranovinu koji bi povezao Sarajevo i Goražde kraćom putnom komunikacijom, drugačije profilirao Goražde u odnosu na Sarajevo kao centar regije, obezbjedio Goražde i Sarajevo adekvatnim snadbijevanjem ključnim energentima i tehničkom vodom, podstakao razvoj turizma i sl.
- revitalizacija i razvoj metalne industrije za koju postoje ljudski i tvornički kapaciteti
- izgradnja hidrocentrale Osanica – Ustikolina koja bi, uz krakatoročne efekte na dohodak i zaposlenost, dugoročno profilirala ovo područje sa značajnim resursima i kapitalnim objektima od značaja za cijelu BiH.

EKONOMSKA REGIJA CENTRALNA BiH

SBiH dijeli viziju za ekonomsku regiju Centralna BiH koja bi se razvijala kao "moderna regija sa razvijenom prerađivačkom industrijom, baziranom na industrijskoj tradiciji i obogaćeno novim znanjima, iskustvima i tehnologijama koja korištenjem centralne pozicije u BiH, predstavlja čvorište za transfer roba, kapitala i znanja, a brigom za ljude i okolinu osigurava ugodan ambijent za život, rad i odmor." Mi stojimo na stanovištu da su ključne pretpostavke za realizaciju ove vizije:

- razvijena infrastruktura i optimalno korištenje prirodnih bogatstava
- razvijena prerađivačka industrija
- razvijen proizvodni i izvozno orijentiran sektor MSP
- razvijen obrazovni sistem i visoka stopa zaposlenosti
- transportna raskrsnica i distributivni centar za promet roba, kapitala i inovativna znanja
- efektivna primjena kvalitetnih tehničko-tehnoloških rješenja u preradi sekundarnih sirovina, podržana vlastitim naučno-istraživačkim kapacitetima

- vodeća pozicija u razvoju generičkih disciplina podrške ekonomskom razvoju BiH
- ekološki održiv razvoj
- regionalno uravnotežen razvoj
- očuvanje prirodnih ljepota i kulturnog identiteta
- društveni konsenzus kroz jaku međusektoralnu saradnju privatnog, vladinog i nevladinog sektora.

U tom smislu izražavamo spremnost da radimo na realizaciji slijedećih strateških opredjeljenja:

- razvijena prerađivačka industrija, transport i poljoprivreda, podržane jakim i uvezanim sektorom MSP
- održivi razvoj infrastrukture transporta i turizma, korištenjem geostrateškog položaja Centralne BiH i međuregionalne saradnje
- institucionalno razvijeno i funkcionalno tržište radne snage povezano sa sistemom razvoja ljudskih resursa baziranog na novim tehnološkim znanjima
- razvijen model za postizanje društvenog konsenzusa kroz jaku međusektorsku saradnju privatnog, vladinog i nevladinog sektora

Mi cijenimo da je od posebne važnosti preferiranje narednih prioriternih angažmana:

- prestrukturirani i privatizirani prerađivački kapaciteti
- razvijena izvozno-orjentirana prerađivačka industrija
- razvijen i međusobno povezan sektor MSP
- restrukturiran sektor sirovina i razvijen sektor energije
- razvijena poljoprivreda i industrija proizvodnje hrane
- konkurentno poslovno okruženje
- uspostavljen sistem i struktura za protok roba i usluga
- uvezana turistička i promotivna ponuda regije
- međuregionalna i regionalna uvezanost putnim mrežama
- povoljno okruženje za ekološki održiv razvoj

- funkcionalan i uvezan sistem institucija za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoline sa usklađenim prostornim planovima
- razvijen sistem upravljanja informacijama
- efikasno tržište radne snage
- razvijen sistem institucija za dodatno obrazovanje
- međusobna povezanost između dopunskog i redovnog obrazovnog sistema i tržišta radne snage
- razvijen sistem za istraživanje, razvoj, inovacije i transfer novih tehnologija
- razgrađen sistem i institucionalni okvir za postizanje i unapređenje nivoa životnog standarda uvažavajući jednakost među polovima i potrebe mladih
- uspostavljen mehanizam za postizanje konsenzusa pri usvajanju poticajnog zakonskog okvira za ekonomski razvoj, usklađenog sa EU standardima
- funkcionalan institucionalni okvir za usklađen i održiv razvoj i međuregionalnu saradnju

Posebnu pažnju S BiH će usmjeriti na realizaciju prioriternih programa na lokalnom nivou. Tako cijenimo posebno važnim stvoriti pretpostavke za ubrzani razvoj područja opštine Travnik kroz:

- strateško partnerstvo zasnovano na dugogodišnjoj tradicija života i rada stanovništva
- stručnu i kadrovsku pomoć kompanijama na restrukturiranju i revitalizacija postojećih i novoosnovanih kompanija
- razvoj klusterskih oblika proizvodnje
- jačanje instrumenata lokalnog ekonomskog razvoja
- razvoj putne i informacione infrastrukture
- razvoj turizma i kulturoloških sadržaja
- intenziviranje privatizacije
- informatizacija administracije
- osnivanje zajedničkih fondova za obrazovanje
- jačanje lokalne štednje za podsticaj razvoju

- adekvatno vrednovanje i pozicioniranje uloge sporta, turizma i kulture u društvu.

Naš angažman biće posvećen realizaciji projekata kao što su: sportski centar Pirota, centralna deponija sa reciklažom, skakaonica Vlašić, izgradnja i unapređenje poroljoprivrede i stočarstva i putne i ostale infrastrukture.

Cijenimo posebno važnim podstaci razvoj drvoprerađivačke industrije na području opštine Donji Vakuf i pobuditi interes investitora za ulaganja u ovu potencijalno najznačajniju razvojnu granu na lokalnom nivou. Kako ovaj prostor karakteriše visoka frekvencija saobraćaja, SBiH radiće na realizaciji projekta gradske zaobilaznice čime bi se stekli uslovi kvalitetnijeg života građana na ovim prostorima.

Razvojne šanse opštine Bugojno biće posebno tretirane kroz angažman SBiH u slijedećim programima i projektima: izgradnja termoelektrane Bugojno, razvoja metalne industrije – Binas Bugojno, razvoj lokalnog turizma i adekvatno korištenje prirodnih resursa i razvoja poljoprivrede.

I mada prirodno-geografski pripada makroregiji Sarajevo, institucionalni okvir i kantonalno uređenje FBiH koji predstavlja podlogu našeg angažmana u narednom periodu, preferiraju u području opštine Kiseljak naredne programe: podsticanje zapošljavanja posredstvom otvaranja pogona velikih firmi, rješavanje problema snabdjevanja vodom, ulične rasvjete, putne komunikacije, poboljšanja elektro-mreže posebno u MZ Bukovica, unapređenja obrazovnog sistema i poboljšanja zdravstvenih uslugu.

EKONOMSKA REGIJA SJEVEROISTOČNA BOSNA i HERCEGOVINA

SBiH dijeli viziju za ekonomsku regiju Sjeveroistočna BiH koja će se razvijati kao "dinamična ekonomska regija, koja će održivim razvojem omogućiti bolje i perspektivnije uslove za život i rad svih stanovnika na svim lokalnim zajednicama i podržati procese integracije BiH u EU". Mi stojimo na stanovištu da su ključne pretpostavke za realizaciju ove vizije:

- zapošljavanje i ravnomjeran razvoj regije kroz podršku poduzetništvu i MSP
- unapređenje poslovnog okruženja
- ulaganje u ljudski potencijal, kao najveću snagu regije
- uvažavanje kulturnih i tradicijskih vrijednosti
- ravnomjerno korištenje prirodnih potencijala i zaštita okoline.

U tom smislu izražavao spremnost da radimo na realizaciji slijedećih strateških opredjeljenja:

- ekonomske regeneracije sjeveroistočne BiH
- razvijeno tržište rada i ljudskih resursa
- povećani inovativni potencijal u regiji.

U tom smislu cijenimo da je od posebne važnosti preferiranje narednih prioritarnih angažmana:

- implementirani mehanizmi balansirano razvoja u ekonomskoj regiji
- stvoreno poslovno okruženje za rast konkurentnosti
- ojačana struktura institucija za podršku ekonomskom razvoju
- razvijen ruralni sektor i poljoprivreda
- promoviran zdravstveni turizam
- otvorena regija prema stranim i domaćim investicijama
- povezana industrija i poduzetnici u cilju njihovog zajedničkog razvoja i nastupa na tržištima (klasteri)

- stimulisana proizvodnja i potrošnja domaćih proizvoda s ciljem smanjenja uvoza i povećanja izvoza
- razvijeno tržište rada
- usvojen sistem kvalifikacija
- obezbijeden infrastrukturni okvir za prenos znanja
- povećani kapaciteti, uključeni u prenos tehnologije.

Na području Tuzlanskog kantona SBiH će svoj angažman usmjeriti u pravcu:

- unapređenja cjelokupnog sistema boračko-invalidske zaštite
- intenziviranje procedure prenošenja prava korisnicima socijalne zaštite na više nivoa vlasti
- razvoj socijalnih programa
- poseban angažman usmjeren na položaj mladih i njihovo obrazovanje
- stvaranje uslova za intenzivan razvoj svih segmenata poljoprivrede (povoljna kreditna sredstva, podrške primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, zakonom urediti podrške specifičnim oblicima poljoprivredne proizvodnje)
- stvaranje uslova za povećanje proizvodnje i pokretanje novih industrija, posebno metalne i građevinarstva
- prestrukturirati sektor rudarstva – uglja
- izvršiti uvezivanje elektroprivrede i rudnika
- pratiti realizaciju projekta potapanja jame rudnika soli "Tušanj"
- podrška pokretanju velikih sistema hemijske industrije
- iniciranje formiranja fonda za razvoj MSP
- nastavak procesa privatizacije
- uključivanje i rješavanje pokrenutih stečajnih postupaka
- poboljšanje kvaliteta okoline
- nastavak davanja podrške projektima toplifikacije opština TK
- nastavak aktivnosti na realizaciji Projekta izgradnje kantonalne sanitarne deponije

- podsticanje, praćenje i unapređenje razvojnih programa u oblasti turizma i unapređenja turističke djelatnosti
- vođenje aktivnosti na projektu izgradnje autoputa Tuzla – Orašje kao i rješavanje optimalnog priključka Koridoru Vc
- intenzivirati aktivnosti na rekonstrukciji i izgradnji magistralne ceste Tuzla – Sarajevo
- reforma javne uprave.

Posebnu pažnju SBiH će usmjeriti na rješavanje lokalnih problema. Tako npr. angažovaćemo se na nastavku finansiranja projekta toplifikacije grada Tuzla, intenziviranja već započetih aktivnosti na rješavanju problema – fenomena slijeganja terena, auto-otpada, izgradnje gradskog groblja, modernizacije saobraćajne signalizacije novih i adaptacije postojećih objekata za turizam, sport i rekreaciju. Uz rješavanje zajedničkih problema svih opština TK, SBiH će posebno potencirati realizaciju projekta vodosnadbijevanja "Domažić" u opštini Gradačac kao i dovođenje gasovoda, rješavanja problema lokalne saobraćajne infrastrukture u Banovićima, te rješavanje zagađivanja rijeke Litve, odnosno jezera Modrac. Cijenimo prioriternim intenzivirati poljoprivrednu proizvodnju u Kalesiji i riješiti problem saobraćajne infrastrukture.

EKONOMSKA REGIJA SJEVEROZAPADNA BiH

SBiH dijeli viziju za ekonomsku regiju Sjeverozapadna BiH "kao područje gdje ljudi u potpunosti koriste sve prednosti privredne raznolikosti; sa uposlenom i dobro obrazovanom radnom snagom; ugodno za život, posjetu rad i poslovanje. Da bi se postigao ovaj cilj, Sjeverozapadna BiH treba uvezati svoju tradiciju u drvoprerađi i proizvodnji hrane sa modernim tržišnim zahtjevima, koncentrišući se na proizvodnju čiste energije i investirajući u ljude kao osnovni resurs za inovacije i razvoj informacionih tehnologija. Razvojem infrastrukture, podizanjem tursitičkih kapaciteta i uključivanjem u regionalna partnerstva, Sjeverozapadna BiH će postati most između BiH i Evrope." SBiH stoji na stanovištu da su ključne pretpostavke za realizaciju ove vizije:

- optimalno korištenje svih privrednih raznolikosti i prirodnih resursa
- uvezanost tradicionalnih sektora (drvoprerađivačka, proizvodnja hrane) sa modernim tržišnim zahtjevima
- razvijene prerađivačke industrije
- razvijena infrastruktura
- razvijen sektor MSP, posebno izvezno orijentisanih proizvodnja čiste energije zasnovane na obnovljivim izvorima
- razvijeni ljudski resursi
- podržan razvoj inovacija i informacionih tehnologija
- razvijeni turistički kapaciteti zasnovani na tradiciji i prirodnim resursima
- zaštićeni prirodni resursi i primjenjeni visoki ekološki kriteriji
- uspostavljena međuregionalna partnerstva
- podržano interregionalno balansiranje razvoja.

U tom smislu izražavamo spremnost da radimo na realizaciji slijedećih strateških opredjeljenja:

- razvijene i održive privrede
- visokog stepena zaposlenosti i razvoj ljudskih resursa
- izgrađene institucionalne infrastrukture
- visokog stepena kvaliteta života i ekološke svijesti.

Mi cijenimo da je od posebne važnosti preferiranje narednih prioritetnih angažmana:

- razvoj sektora MSP
- razvijena ruralna područja regije
- razvijena poljoprivreda i prehrambena industrija
- usklađeni prerađivački kapaciteti i raspoloživi resursi u drvoprivredi
- potencijali za razvoj turizma iskorišteni na optimalan način
- stvoreno konkurentno poslovno okruženje
- smanjena neujednačenost izvoza i uvoza
- uspostavljen sistem i struktura za promet roba i usluga
- završeno prestrukturiranje energetskog sektora

- prestrukturirana preduzeća u cilju podizanja konkurentnosti i implementacije novih tehnologija
- stvoren afirmativan imidž regije
- podržan ekonomski razvoj regije kroz izgradnju putne i komunikacione mreže
- uklanjanje administrativnih barijera kod registracije preduzeća
- stvaranje povoljnog ambijenta za investiranje
- rasterećenje privrede u pogledu poreskih i drugih obaveza
- uspostava efikasnih mehanizama za borbu protiv kriminala i korupcije
- usklađivanje obrazovanja sa potrebama na tržištu radne snage
- obezbjeđenje sredstava za prekvalifikaciju i dokvalifikaciju
- osnivanje privatnih agencija za pronalaženje radnih mjesta i posredovanje pri zapošljavanju
- povezane institucije za podršku privredi na regionalnom i interregionalnom nivou
- povezane institucije za urbanizam i prostorno planiranje i uspostavljene institucije za zaštitu čovjekove okoline
- izgrađene institucije za planiranje, implementaciju i unutarregionalno balansiranje razvoja i međuregionalnu saradnju
- lokalne zajednice ojačane u skladu sa Evropskom poveljom
- izgrađen adekvatan institucionalni okvir za podršku povećanju životnog standarda
- uspostavljeno pozitivno okruženje za povratak i prevenciju ekonomske emigracije
- uspostavljen sistem podrške mladima
- izgrađen okvir za zaštitu i promociju zaštite čovjekove okoline.

Posebnu pažnju SBiH će usmjeriti na realizaciju programa i projekata na lokalnom nivou. Tako npr. za područje USK prioritet angažmana u narednom periodu biće:

- pokretanje prehrambene proizvodnje u "Agrokomercu"
- izgradnja mini-hidrocentrala na Uni i Sani

- izgradnja putnih komunikacija ovog dijela Krajine sa Sarajevom i Zapadnom Evropom
- sanacija željezničke infrastrukture i njena veza sa pravcima Banja Luka, Zagreb, Split
- planiranje izgradnje regionalnog aerodroma u Bihaću
- privatizacija i dokapitalizacija "UNA BANKE"
- plansko rješavanje vodovodne infrastrukture
- razvoj turizma i sporta

Cijenimo posebno važnim pomenuti naš budući angažman na području opština

Velika Kladuša

- rješavanje problema vezanih za privatizaciju "Agrokomerc"
- revizija privatizacije "Saniteks"
- izgradnja zaobilaznice

Cazin

- novi pristup privatizaciji
- razvoj primarne proizvodnje
- razvoj turizma
- izgradnja brze ceste koja bi spajala autoput Zagreb – Rijeka sa Koridorom Vc
- otvaranje slobodnih zona za inostrane investitore

Bihać

- projekt Slobodne zone (iniciran 1997.)
- projekt specijaliziranog sajam EKO BIS
- projekt poslovno-kulturno-sportskog centra Luke
- projekt TRSC – Gata Ilidža
- privatizacija i dokapitalizacija Una banke
- podrška poljoprivrednoj proizvodnji
- podrška stambenoj izgradnji

- regionalna sanitarna deponija

Sanski Most

- razvoj poljoprivrede
- razvoj prehrambeno-prerađivačke industrije
- pokretanja "DI SANA"
- razvoj turizma
- izgradnja mini-hidrocentrala
- izgradnja termoelektrane
- izgradnja Opće bolnice
- izgradnja fabrike keramičkih pločica
- izgradnja putne infrastrukture i asfaltiranje regionalnih puteva S. Most – Prijedor – Banja Luka preko Bronzanog Majdana
- industrijske i slobodne carinske zone
- proizvodnja jestivog ulja
- izgradnja fabrika za preradu voća i povrća i staklenika za uzgoj povrća i cvijeća
- proizvodnja eko-hrane i ljekovitog bilja
- flaširanje pitke vode

Bužim

- izgradnja putne infrastrukture
- izgradnja sportske dvorane u blizini MSS "Hasan Musić"
- privatizacija rudnika mangana D.D. Bužim
- investicije u vodovodnu infrastrukturu
- razvoj turizma na Ibret vodi "Svetinja"
- izgradnja drvopreradačkih kapaciteta
- razvoj poljoprivrede
- obnova Starog grada

Bosanska Krupa

- sanacija privrednih kapaciteta

- stimulisane investicije
- rješavanje problema vodosnadbijevanja
- rješavanje problema deponije otpada

Ključ

- revizija ugovora o privatizaciji DI Ključ
- izgradnja zaobilaznice oko grada
- razvoj mreže vodosnadbijevanja

Bosanski Petrovac

- revizija privatizacijskih ugovora
- povećanje budžetskih prihoda
- valorizacija šumskog bogatstva
- razvoj stočarstva
- Oštrelj – skijalište i vazдушna banja

EKONOMSKA REGIJA HERCEGOVINA

SBiH dijeli viziju za ekonomsku regiju Hercegovina kao "razvijene regije u okvirima EU u kojoj se jasno vide dostignuća savremenog svijeta". Mi stojimo na stanovištu da su ključne pretpostavke za realizaciju ove vizije:

- sektori poljoprivrede, turizma, energije i industrije međusobno povezani kroz savremene zahtjeve ka izvozno-orjentiranom tržištu
- razvijena tehnološka i inovativna privreda
- razvijena MSP
- razvijen snažan poduzetnički duh i odgovarajuća poslovna fleksibilnost
- razvijen obrazovni sistem i postignuta visoka stopa zaposlenosti
- razvijeni ljudski resurs
- primjenjeni modeli proizvodnih klastera

- razvijena infrastruktura uz optimalnu iskorištenost prirodnih resursa
- razvijene informatičke i telekomunikacione tehnologije
- zaštićen zdrav okoliš i postignut značajan ekološki razvoj
- razvijene maksimalne mogućnosti voda
- zaštićene i očuvane prirodne ljepote i kulturno naslijeđe
- postignut društveni dogovor putem snažne međusobne saradnje privatnog, vladinog i nevladinog sektora
- postignuti partnerski odnosi sa susjednim regijama.

U tom smislu izražavamo spremnost da radimo na realizaciji slijedećih strateških opredjeljenja:

- održiva privreda
- izgrađena institucionalna struktura za ekonomski razvoj regije i ažurirana prostorno-planska dokumentacija
- razvijeni ljudski resursi i postignuta zadovoljavajuća stopa zaposlenosti
- očuvan okoliš

Mi cijenimo da je od posebne važnosti preferiranje narednih prioriteta angažmana:

- iskorišteni resursi u svrhu razvoja agrokompleksa
- iskorišteni potencijali turizma
- razvijeno interakcijsko djelovanje MSP sa privatiziranim i restrukturiranim privrednim sistemima s naglaskom na proizvodnom malom i srednjem poduzetništvu
- jasno definisan model optimalnog upravljanja prirodnim potencijalima za razvoj regije
- postignut zadovoljavajući nivo izvoza u odnosu na uvoz
- uspostavljena ekonomska saradnja s drugim regijama unutar i izvan BiH
- povećan nivo stranih ulaganja
- uspostavljen sistem i struktura za promet roba i usluga
- uspostavljeni institucionalni okviri za ekonomski razvoj regije i za saradnju na regionalnom i međuregionalnom nivou

- izgrađen adekvatan institucionalni okvir za povećanje životnog standarda
- uspostavljene odgovarajuće institucije, centri i fondovi za podršku, edukaciju, poslovanje i razvoj MSP
- postignuta interaktivna povezanost institucija za izradu urbanističke planske dokumentacije, te time stvoreni osnovi za izmjenu, dopunu i preoblikovanje postojećih planskih dokumenata
- razvijeno i efikasno tržište rada
- razvijen sistem institucija za komplementarno i permanentno obrazovanje
- stvoreno povoljno okruženje za razvoj, transfer i primjenu novih tehnologija posebno informacionih, kroz moderan sistem edukacije i podizanje svijesti o IT
- institucionalno jačanje sektora okoliša
- razvijeno korištenje prirodnih potencijala
- postignut visok stepen ekološke svijesti

Posebnu pažnju SBiH će usmjeriti na realizaciju prioritetnih programa na lokalnom nivou. U tom cilju, SBiH daje punu podršku realizaciji "Strategije razvoja HNK i grada Mostara od 2006 do 2010. godine" koju je sačinila ekipa Gradskog savjeta Mostar sa detaljnom razradom problema i potencijala za razvoj opština na području HNK. Cijenimo posebno važnim pomenuti naš angažman na području opština

Konjic

- podrška razvoju hidroelektrane u gornjem toku Neretve ali vodeći računa o zaštiti dijela toka koji se koristi u turističke svrhe (rafting)
- izgradnja soobraćajne infrastrukture
- razvoj turizma
- razvoj voćarstva i stočarstva
- brži razvoj sela

Jablanica – Prozor

- svojinsko restrukturiranje i privatizacija HE "Jablanica", "Granit", "UNIS" – fabrika ležajeva

- razvoj poljoprivrede
- proizvodnja zdrave hrane

Stolac – Čapljina

- stimulisanje voćarstva i vinogradarstva i poljoprivredne proizvodnje
- realizacija projekta "Natapni sistem Dubravske visoravni"
- privatizacija "Hepok-a"

Neum

- razvoj turističke privrede
- rješavanje problema otpadnih voda
- zaštita rijeka, jezera, šuma, pašnjaka
- očuvanje prirodnih ljepota Hercegovine.

Grad Mostar

- realizacija Statuta jedinstvenog grada Mostara
- obnova privrednih kapaciteta i stambene infracstrukture
- razvoj prerađivačke industrije
- privatizacija preduzeća
- promjena ustroja gradskog saobraćaja
- razvoj poljoprivrede i ribarstva
- zaštita kulturnog nasljeđa grada Mostara
- unapređenje zaštite okoline.

SBiH će sa posebnom pažnjom tretirati i prostor Livanjskog kantona. Kako je ovaj dio BiH bogat šumama mi smatramo potrebnim pravilno gospodarenje šumskim bogatstvom i razvoj drvoprerađivačkih kapaciteta sa višim fazama obrade usmjerene ka izvozu. Razvoj poljoprivrede i stočarstva kao i proizvodnja visokokvalitetnog Livanjskog sira, bolje zaštićenog i izvozno orijentiranog, predstavlja važan razvojni potencijal na kome će raditi SBiH. Uz ovo, smatramo vrijednim pažnje energetski potencijal u alternativnim izvorima energije (vjetar), termoelektrane i proizvodnje dizel goriva. Razvoj turističkih i sportskih

kapaciteta (Kupres, Dinara, livanjski sportski aerodrom) kao i proizvodnih kapaciteta u oblasti tekstilne industrije (Tvornica vunениh tkanina) te izgradnja i modernizacija saobraćajne infrastrukture koja bi povezala ovaj kraj sa drugim područjima u regiji, BiH i centrima u susjednoj R. Hrvatskoj, područja su našeg angažmana u narednom periodu.